

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПОГОДЖУЮ

Гарант освітньої програми

Олександра СИДОРЕНКО

від "30" жовтня 2025 року

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Інна ВАРНАВСЬКА

Протокол засідання кафедри

соціальних та поведінкових наук ХДАЕУ

від "01" вересня 2025 року № 1

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Диференціальна психологія

Назва навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Освітньо-професійна програма – Практична психологія

Спеціальність – 053 Психологія

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки

Кропивницький-Херсон – 2025

1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни	Диференціальна психологія
Факультет	Економічний
Назва кафедри	Соціальних та поведінкових наук
Викладач	Валентина Валеріївна Московченко, доцент кафедри соціальних та поведінкових наук, PhD
Контактна інформація	номер телефону викладача: 0931987911 адреса електронної пошти: moskovchenko_v@ksaeu.kherson.ua адреса електронної пошти кафедри: kafphilosophy@ukr.net
Графік консультацій	Понеділок 10.00 – 17.00. Для погодження часу онлайн консультацій здобувачам слід писати на електронну пошту викладача
Програма дисципліни	Тема 1. Диференціальна психологія як галузь психологічної науки Предмет, об'єкт і завдання диференціальної психології. Історія становлення диференціальної психології. Методи дослідження індивідуальних відмінностей. Поняття індивідуальності та варіативності психіки. Місце диференціальної психології в системі психологічних наук. Практичне значення диференціального підходу. Тема 2. Біологічні та соціальні основи індивідуальних відмінностей Спадковість і середовище у формуванні психіки. Нейрофізіологічні основи індивідуальних відмінностей. Темперамент як біологічна основа особистості. Вплив соціалізації на розвиток індивідуальності. Культурні та соціальні чинники індивідуальних відмінностей. Гендерні та вікові аспекти диференціальної психології. Тема 3. Особистісні риси та типології Поняття особистісних рис. Класичні типології особистості. Факторні моделі особистості. Інтроверсія та екстраверсія. Акцентуації характеру. Сучасні підходи до типологізації особистості. Критика та обмеження типологічних моделей. Тема 4. Диференціальна психологія інтелекту та здібностей Поняття інтелекту в диференціальній психології. Теорії інтелекту. Загальні та спеціальні здібності. Креативність як індивідуальна характеристика. Інтелектуальні стилі діяльності. Психодіагностика інтелекту та здібностей. Тема 5: Індивідуальні відмінності в поведінці та діяльності Стилі діяльності та поведінки. Мотиваційні відмінності. Емоційні та вольові особливості особистості. Копінг-стратегії та стилі реагування. Індивідуальні відмінності у професійній діяльності. Диференціальний підхід у психологічному консультуванні. Практичні кейси застосування диференціальної психології.
Мова викладання	Українська

2. Анотація курсу

Анотація курсу	Курс "Диференціальна психологія" спрямований на поглиблене вивчення індивідуально-психологічних відмінностей між людьми, їхнього походження, структури та проявів у різних сферах життєдіяльності. Дисципліна розкриває теоретичні та методологічні засади диференціальної психології як галузі психологічної науки, що досліджує варіативність психічних властивостей, процесів і станів особистості. У межах курсу розглядаються класичні та сучасні підходи до вивчення індивідуальних відмінностей, зокрема темпераменту, характеру, здібностей, інтелекту, особистісних рис, стилів діяльності та поведінки. Значна увага приділяється біологічним, соціальним і культурним чинникам формування індивідуальності, проблемі спадковості та середовища, а також гендерним, віковим і міжкультурним відмінностям. Студенти ознайомлюються з психометричними методами дослідження індивідуальних відмінностей, принципами інтерпретації результатів психологічної діагностики та етичними аспектами їх використання. Курс має виражену практичну спрямованість, оскільки сприяє формуванню навичок професійного аналізу індивідуально-психологічних особливостей особистості в контексті психологічного консультування, психокорекції, психодіагностики, освітньої та організаційної практики. Отримані знання є підґрунтям для індивідуалізації психологічної допомоги та прогнозування поведінки людини у різних життєвих ситуаціях. Вивчення дисципліни також сприяє особистісному розвитку студентів, підвищенню рівня самопізнання, усвідомленню власних індивідуальних особливостей, толерантному ставленню до психологічної різноманітності та формуванню професійної рефлексії майбутнього психолога.
Інформаційний пакет дисципліни	Наводиться Веб-посилання на навчально-інформаційний портал університету, де знаходяться робоча програма навчальної дисципліни; завдання для самостійної роботи з методичними рекомендаціями; питання до заліку (екзамену); література базова та допоміжна; тексти лекцій з вказівкою назв тем та планів лекцій у відповідності до календарно-тематичного плану.

3. Мета та завдання курсу

Мета викладання дисципліни	Метою курсу є формування у студентів системного уявлення про індивідуально-психологічні відмінності особистості, закономірності їх формування та прояву, а також розвиток професійної здатності застосовувати отримані знання у практичній психологічній діяльності з урахуванням унікальності кожної людини.
Завдання вивчення дисципліни	Завдання вивчення курсу «Диференціальна психологія»: 1. Теоретична підготовка Засвоєння основних понять, категорій і теорій диференціальної психології. Ознайомлення з історією та сучасними напрямками дослідження індивідуальних відмінностей. Вивчення психологічних характеристик особистості та їхньої структури. Розуміння ролі біологічних і соціальних чинників у формуванні індивідуальності. 2. Практичне засвоєння технік Опанування психодіагностичних методик дослідження індивідуальних відмінностей. Формування навичок

	аналізу та інтерпретації результатів тестування. Практика складання психологічного портрета особистості. Використання диференціального підходу у роботі з клієнтом. 3. Формування професійних компетенцій Розвиток уміння враховувати індивідуальні особливості у психологічній роботі. Формування навичок професійного психологічного висновку. Дотримання етичних стандартів психодіагностики. Підготовка до міждисциплінарної взаємодії. 4. Особистісний розвиток студентів Поглиблення самопізнання та особистісної рефлексії. Формування толерантності до індивідуальних відмінностей. Розвиток критичного мислення щодо психологічних типологій. Усвідомлення власного стилю професійної діяльності
--	--

4. Програмні компетентності та результати навчання

Компетентності здобувача вищої освіти, сформовані в результаті вивчення курсу	
Загальні	Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов. ЗК 02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 03. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 06. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
Спеціальні (фахові)	СК 03. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання) СК 12. Здатність до співпраці у міжнародному середовищі та розпізнаванні міжкультурних проблем у професійній практиці.
Програмні результати навчання (ПРН)	
ПРН	ПРН 02. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань ПРН 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника ПРН 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності. ПРН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності. ПРН 21. Налагоджувати співпрацю з представникам різних професійних груп та громад; використовувати стратегії індивідуального та колективного представництва інтересів клієнтів. ПРН 22. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей,

	розрізняти вплив стереотипів та упереджень.
--	---

5. Місце навчальної дисципліни у структурі освітньої програми

Рік викладання	2024-2025
Семестр	7
Курс	4
Обов'язкова компонента / Вибіркова компонента	Обов'язкова компонента
Пререквізити	Основи психологічного консультування та психокорекції, Психологічний супровід та реабілітація, Психологія девіантної поведінки
Постреквізити	Виробнича переддипломна практика

6. Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Кількість кредитів / годин	3/90
Лекції	20
Практичні / Семінарські	24
Лабораторні	
Самостійна робота	46
Форма підсумкового контролю	Залік

7. Технічне та програмне забезпечення / обладнання

Технічне та програмне забезпечення	Навчальний процес потребує використання мультимедійного проектора, навчального простору, в якому меблі можуть бути переміщені в ході заняття
Обладнання	Мультимедійне обладнання

8. Політика курсу

Загальні вимоги	Здобувачі вищої освіти повинні планомірно та систематично засвоювати навчальний матеріал. Активно працювати під час практичних занять, брати участь в обговорення дискусійних питань та кейсів, повною мірою долучатись до активних форм навчання. Заохочується робота у наукових гуртках, підготовка тез доповідей та участь у конференціях, підготовка та публікація наукових статей, участь у конкурсах наукових робіт та інше.
Політика щодо дедлайнів і перескладання	Практичні та самостійні роботи, надані з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (60% від загальної суми балів за конкретне заняття). Умови перескладання. Засвоєння пропущеної теми лекції з поважної причини перевіряється під час опитування на практичних заняттях. Пропуск лекції з неповажної причини відпрацьовується студентом (співбесіда, реферат тощо). Пропущені практичні заняття

	та самостійні роботи, незалежно від причини пропуску, студент відпрацьовує згідно з графіком консультацій.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. Процедура відпрацювання пропущених занять з об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування) відбувається за рахунок виконання і здачі завдань та теоретичних матеріалів з пропущених тем. Не запізнюватись на заняття. Дотримуватись техніки безпеки. Завчасно ознайомлюватись з темою практичної роботи. Пропущенні заняття відпрацьовувати у встановлений викладачем час.
Політика щодо виконання завдань	Позитивно оцінюються відповідальність, старанність, креативність, фундаментальність. Під час підготовки до практичних занять виконання самостійної роботи необхідно спиратись на конспект лекцій та рекомендовану літературу. Водночас вітається використання інших джерел з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії та різнобічного вивчення тем дисципліни
Академічна доброчесність	Роботи здобувачів є виключно оригінальним дослідженням чи міркуванням. Будь-яке списування або плагіат (використання, копіювання підготовлених завдань та/або розв'язання задач іншими здобувачами) тягне за собою анулювання зароблених балів. Використання друкованих і електронних джерел інформації під час підсумкового контролю, виконання контрольних робіт заборонено. Списування під час контрольних, тестових робіт та протягом іспиту заборонено.

9. Структура курсу

Номер тижня	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				
			годин				балів
			лк	лаб.	сем. / пр.	СР	
	Тема 1	Диференціальна психологія як галузь психологічної науки	4		4	9	16
	Лекція	Диференціальна психологія як галузь психологічної науки	4				
	Практика				4		10
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Самостійне вивчення окремих питань та тем за списком рекомендованої літератури. Оволодіння основними поняттями та категоріями дисципліни. Програма вивчення дисципліни передбачає моделювання ситуаційних завдань та розв'язування прикладних задач по кожній змістовій частині дисципліни, що підвищує якість				9	6

		засвоєння теоретичного матеріалу та розвиває практичні навички студентів.					
	Тема 2	Біологічні та соціальні основи індивідуальних відмінностей	4		6	10	16
	Лекція	Біологічні та соціальні основи індивідуальних відмінностей	4				
	Практика				6		10
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Самостійне вивчення окремих питань та тем за списком рекомендованої літератури. Оволодіння основними поняттями та категоріями дисципліни. Програма вивчення дисципліни передбачає моделювання ситуаційних завдань та розв'язування прикладних задач по кожній змістовій частині дисципліни, що підвищує якість засвоєння теоретичного матеріалу та розвиває практичні навички студентів				10	6
	Тема 3	Особистісні риси та типології	4		6	9	16
	Лекція	Особистісні риси та типології	4				
	Практика				6		10
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Самостійне вивчення окремих питань та тем за списком рекомендованої літератури. Оволодіння основними поняттями та категоріями дисципліни. Програма вивчення дисципліни передбачає моделювання ситуаційних завдань та розв'язування прикладних задач по кожній змістовій частині дисципліни, що підвищує якість засвоєння теоретичного матеріалу та розвиває практичні навички студентів				9	6
	Тема 4	Диференціальна психологія інтелекту та здібностей	4		4	9	16
	Лекція	Диференціальна психологія інтелекту та здібностей	4				
	Практика				4		10
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Самостійне вивчення окремих питань та тем за списком рекомендованої літератури. Оволодіння основними				9	6

		поняттями та категоріями дисципліни. Програма вивчення дисципліни передбачає моделювання ситуаційних завдань та розв'язування прикладних задач по кожній змістовій частині дисципліни, що підвищує якість засвоєння теоретичного матеріалу та розвиває практичні навички студентів					
	Тема 5	Індивідуальні відмінності в поведінці та діяльності	4		4	9	16
	Лекція	Індивідуальні відмінності в поведінці та діяльності	4				
	Практика				4		10
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу. Самостійне вивчення окремих питань та тем за списком рекомендованої літератури. Оволодіння основними поняттями та категоріями дисципліни. Програма вивчення дисципліни передбачає моделювання ситуаційних завдань та розв'язування прикладних задач по кожній змістовій частині дисципліни, що підвищує якість засвоєння теоретичного матеріалу та розвиває практичні навички студентів				9	6
	ПК ЗЧ 2	Залік					20
Разом за ЗЧ2			20		24	46	90 год 100 б
Всього за дисципліною			20		24	46	90 год 100 б

10. Форми і методи навчання

Лекція	Словесні методи навчання: пояснення (інформаційно-повідомлювальне, інструктивне-практичне, пояснювально-спонукальне, система зображально-виражальних засобів. Словесний метод (лекція – вступна, тематична, оглядова, підсумкова). Проведення лекційних занять включає: викладення теоретичного матеріалу, оглядові лекції з використанням наочного матеріалу, опорного конспекту, лекції візуалізації з використанням мультимедійних технологій Наочні методи навчання, ілюстрування Обробка лекційного матеріалу починається з детального розбору конспекту лекцій. На даному етапі варто розібратися в сутності кожного поняття і положення, домагатися розуміння логічного змісту формулювань. При цьому варто використовувати основну і додаткову літературу, наукові праці, монографії.
Практичні /Семінарські	Презентації, демонстрація, обговорення, аналіз конкретних ситуацій, дискусія, бесіди, роботи в малих групах тощо

	Методи навчання: проблемно-пошукове навчання (проблемного викладення матеріалу, створення проблемних ситуацій, групова дискусія); евристичні методи); дослідницький (наукові доповіді, наукові повідомлення); тестування; узагальнення; ілюстративний; графічний
Лабораторні	Не передбачено навчальним планом
Самостійна робота	Самостійна робота допоможе студентам опанувати навичками добору і самостійної роботи з джерелами законодавчо-нормативного та навчального характеру, а також на основі вивчення, узагальнення, систематизації й аналізу матеріалів (в тому числі і фактичних) робити відповідні висновки, рекомендації. 1. Опрацювання лекційного матеріалу. 2. Самостійне вивчення окремих питань та тем за списком рекомендованої літератури. 3. Оволодіння основними поняттями та категоріями дисципліни. 4. Програма вивчення дисципліни передбачає моделювання ситуаційних завдань та розв'язування прикладних задач по кожній змістовій частині дисципліни, що підвищує якість засвоєння теоретичного матеріалу та розвиває практичні навички студентів

11. Система контролю та оцінювання

Поточний контроль	
Методи поточного контролю: усний контроль (опитування, бесіда, доповідь, повідомлення тощо); письмовий контроль (контрольна робота, реферат, есе, виклад матеріалу на задану тему в письмовій формі); презентація самостійної роботи студента; практичний контроль (під час практичних робіт); тестовий контроль. Види поточного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, звіт з практичних робіт, реферат, презентація. Оцінювання знань здобувачів на основі поточного контролю відбувається: а) способом перевірки систематичності та активності роботи здобувача над вивченням програмного матеріалу курсу протягом семестру; б) способом виконання завдань самостійної роботи здобувача.	
Підсумковий контроль за змістовою частиною	
Здійснюється у формі письмового опитування за темами змістової частини	
Підсумковий контроль	
Формою підсумкового контролю є залік та екзамен, що виставляється на основі результатів поточного контролю та виконання завдань самостійної роботи. Мінімальна кількість балів, за якою студент отримує залік – 60 балів.	

Розподіл балів з дисципліни

Поточне оцінювання і контроль змістових частин (бали)						Разом за семестр
T1	T2	T3	T4	T5	Контрольна робота і залік	Підсумкова оцінка

Max 16	Max 16	Max 16	Max 16	Max 16	Max 20	Max 100
--------	--------	--------	--------	--------	--------	---------

12. Шкала оцінювання

Шкала рейтингу ХДАЕУ	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно	не зараховано
1-34	F	Незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням курсу)	

13. Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна література	1. Мазяр О.В. Диференціальна психологія: Модульний курс. Кондор. 2017. 284 с. 2. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. – Житомир: Вид-во Рута, 2006. – 320 с. 3. Палій А.А. Диференціальна психологія: «Академвидав», Навчальний посібник, 2010. – 432 с. 4. Максименко С.Д. Диференційна психологія .К., 2013.600с. 5. Максименко С.Д. Теоретичні основи психології особистості / С.Д. Максименко // Актуальні проблеми психології: Психологія навчання. Гендерна психологія. Медична психологія / за ред. С.Д. Максименка. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2007. – Том X. – Вип. 2. – С. 7-23. 6. Варій М.І. Загальна психологія. Априорі. 2016. 358 с 7. Основи психоаналізу: навчально-методичний посібник для студентів вищих медичних закладів освіти / В. Осипенко, Л. Любіна, М. Тимофієва. Чернівці: БДМУ, 2019. 225 с. ISBN 978-966-697-774-1 8. Моляко В.О. Психологічне дослідження проблем функціонування стратегій творчої діяльності, творчої обдарованості та психологічної грамотності / В.О. Моляко // Актуальні проблеми психології: Наукові 6 записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. С.Д. Максименка. – К.: Нора-Друк, 2001. – Вип. 21. –
--------------------	--

	С. 198-205. 9. Anastasi, A; Foley, J. P. (1949). Differential psychology—Individual and group differences in behavior (2nd ed.). New York: Macmillan. p. 690.
Додаткова	1. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. – Львів: «Новий світ – 2000», 2008. . 2. Скотна Н., Середницька І., Стець В. Ідентичність особистості: теоретико-емпіричний аналіз. Практичний посібник. – Дрогобич, редакційно- видавничий відділ ДДПУ, 2009. 3. Туров М.П. Обдаровані винахідники: хто вони? / М.П. Туров // Практична психологія та соціальна робота. – 2008. – № 10. – С. 68-72. 4. Allport, G. W. (1937). Personality; a psychological interpretation. New York,: H. Holt and Company. 5. Anastasi, A. (1983). "What do intelligence tests measure?". In Anderson, S.B.; Hemlick, J.S. (eds.). On Educational Testing: Intelligence, Performance Standards, Test Anxiety, and Latent Traits. San Francisco, CA: Jossey-Bass, Inc. pp. 5–28.
Інформаційні ресурси	1. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України — https://mon.gov.ua/ 2. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського — http://www.nbuv.gov.ua/ 3. Офіційний сайт ХДАЕУ — https://www.ksau.kherson.ua/ 4. Освітній портал (Moodle) ХДАЕУ — http://dspace.ksau.kherson.ua:8888/ 5. Наукова бібліотека ХДАЕУ — https://www.ksau.kherson.ua/news-2/nnb.html 6. Кафедра соціальних та поведінкових наук ХДАЕУ — 7. https://www.ksau.kherson.ua/econom/%D0%BA%D0%B0%D1%84%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%B0-%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D1%82%D0%B0-%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85-%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA.html 8. Студентський портал URL: https://stud.com.ua 9. Он-лайн підручники URL: http://www.pravo.vuzlib.su/book_z811.html 10. Підручники он-лайн URL: http://osvita.ua 11. Навчальні матеріали он-лайн URL: https://pidruchniki.com